НА ДОПОМОГУ ПРАКТИКУЮЧИМ ЮРИСТАМ

М. А. Погорецький,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

О. С. Старенький,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (ПРИТЯГНЕННЯ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ)

І. Зміст запиту

До Київського національного університету імені Тараса Шевченка надійшов запит адвоката про надання наукового висновку щодо тлумачення окремих положень чинного законодавства України, а саме відповіді на таке запитання:

«Чи можливо притягнути до кримінальної відповідальності народного депутата України за іншою частиною статті або за іншою статтею Кримінального кодексу

України, ніж ті, які вказані у поданні про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України, погодженого Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора)?».

«Через який час після надання згоди Верховною Радою України на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата, повинно бути вручено письмове повідомлення про підозру народному депутату України?».

«Які кримінально-процесуальні наслідки можуть настати, в разі неповідомлення про підозру у вчиненні злочину народному депутату України, після надання згоди Верховною Радою України на притягнення його до кримінальної відповідальності?».

«Чи можливо проводити будь-які процесуальні дії з народним депутатом України після надання дозволу Верховною Радою України на притягнення його до кримінальної відповідальності до моменту вручення йому повідомлення про підозру у процесуальному статусі свідка?».

II. Юридичні підстави для надання наукового висновку:

запит адвоката О. М. Малахової від 23.02.2017;

доручення ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. В. Губерського та декана юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка І. С. Гриценка;

Статут Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

III. Опис наукового дослідження

Надання наукового висновку полягає у здійсненні дослідження, аналізу та доктринального тлумачення положень правових актів України для науково-правового обґрунтування окремих положень чинного законодавства України й, відповідно, надання відповіді на поставлене запитання.

1. Чи можливо притягнути до кримінальної відповідальності народного депутата України за іншою частиною статті або за іншою статтею Кримінального кодексу України, ніж ті, які вказані у поданні про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України, погодженого Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора)?

Відповідно до Конституції України кожна особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ч. 1 ст. 62).

Згідно з ч. 1 ст. 3 Кримінального кодексу України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України.

Конституційний Суд України у своєму рішенні від 27.10.1999 № 9-рп/99 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень ч. 3 ст. 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) зазначив, що кримінальна відповідальність передбачає офіційну оцінку відповідними державними органами поведінки особи як злочинної. Підставою кримінальної відповідальності є наявність у діяннях особи складу злочину, передбаченого кримінальним законом. Це форма реалізації державою правоохоронних норм, яка в кінцевому підсумку, як правило, полягає в застосуванні до особи, що вчинила злочин, конкретних кримінально-правових заходів примусового характеру через обвинувальний вирок суду (абз. 3 п. 2).

Процесуальний порядок притягнення особи до кримінальної відповідальності передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України. Згідно з п. 14 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України притягнення до кримінальної відповідальності – це стадія кримінального провадження, яка почи-

нається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Глава 22 Кримінального процесуального кодексу України встановлює загальний порядок, підстави повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Особливості повідомлення про підозру окремим категоріям осіб, здійснення щодо них кримінального провадження регламентовані главою 37 Кримінального процесуального кодексу України, що обумовлено, перш за все, спеціальним процесуальним статусом цих осіб та відповідними гарантіями їх діяльності.

До категорії цих осіб відносяться народні депутати України, яким відповідно до ч. 1 ст. 80 Конституції України та ч. 1 ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України» гарантується депутатська недоторканність.

Конституційний Суд України у своєму рішенні від 26.06.2003 № 12-рп/2003 щодо офіційного тлумачення положень ч. ч. 1, 3 ст. 80 Конституції України, ч. 1 ст. 26, ч. ч. 1, 2, 3 ст. 27 ЗУ «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII та за конституційним поданням МВС про офіційне тлумачення положення ч. 3 ст. 80 Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності) зазначив, що положення ч. 1 ст. 80 Конституції України та ч. 1 ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України» потрібно розуміти так, що ***депутатська недоторканність*** як елемент статусу народного депутата України є конституційною гарантією безперешкодного та ефективного здійснення народним депутатом України своїх повноважень і передбачає звільнення його від юридичної відповідальності у визначених Конституцією України випадках та особливий порядок притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, його затримання, арешту, а також застосування інших заходів, пов'язаних з обмеженням його особистих прав і свобод (абз. 3 п. 5).

Стосовно зазначеного рішення Конституційного Суду України суддя Конституційного Суду України В. Д. Вознюк висловив окрему думку та зазначив, що закріплений у ст. 80 Конституції України ***інститут депутатської недоторканності*** є важливою конституційною гарантією, що захищає народного депутата України від незаконного переслідування, забезпечує самостійне і незалежне виконання депутатських обов'язків. За своїм призначенням ця гарантія є вищою порівняно із загальними конституційними гарантіями недоторканності особи (ст. ст. 28–32 та інші статті Конституції України). Як конституційна гарантія депутатська недоторканність має своєю метою захист народного депутата України виключно як посадової особи.

Народному депутату гарантується депутатська недоторканність на весь строк здійснення депутатських повноважень (ч. 1 ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України»). Конституційний Суд України у своєму рішенні від 27.10.1999 № 9-рп/99 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень ч. 3 ст. 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) визначив, що ***депутатська недоторканність*** поширюється на народного депутата України з моменту визнання його обраним за рішенням відповідної виборчої комісії і до моменту припинення повноважень народного депутата України.

Приписами ч. 3 ст. 80 Конституції України та ч. 1 ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України» передбачено, що *народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані*. Аналогічне положення закріплене й у главі 37 Кримінального процесуального кодексу України. Так, зокрема ч. 2 ст. 482 Кримі-

нального процесуального кодексу України визначено, що *притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України*, його затримання або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту *не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України*.

Таким чином, обов'язковою умовою притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності (повідомлення народному депутату України про підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення) є отримання на це згоди Верховної Ради України.

Главою 35 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, встановлено порядок розгляду питань про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата України.

Відповідно до ч. 2 ст. 218 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата ініціюється відповідно прокурором і судовими органами. При цьому щодо кожного виду запобіжного заходу подається окреме подання. Подання щодо народного депутата повинно бути підтримано і внесено до Верховної Ради Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора).

Подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата повинно бути ***вмотивованим і достатнім, містити конкретні факти і докази, що підтверджують факт вчинення зазначеною в поданні особою суспільно небезпечного діяння***, визначеного Кримінальним кодексом України (ч. 3 ст. 218 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Як бачимо, вітчизняний законодавець у ч. 3 ст. 218 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, визначив конкретні вимоги, яким має відповідати подання Генерального прокурора(в.о. Генерального прокурора) про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України:

1) подання повинно бути ***вмотивованим***, тобто *відображати суспільну небезпечність діяння відповідної особи*, розкривати мотиви направлення такого подання до парламенту України для отримання його згоди на притягнення відповідної особи до кримінальної відповідальності, її затримання чи арешту тощо;

2) подання повинно бути ***достатнім***, тобто *вичерпно описувати конкретні обставини та факти*, які уможливлюють одержання згоди Верховної Ради України щодо притягнення особи до кримінальної відповідальності, затримання чи арешту її;

3) подання повинно ***містити конкретні факти і докази***, що *підтверджують факт вчинення зазначеною в поданні особою суспільно небезпечного діяння*, визначеного Кримінальним кодексом України, що вказує на неможливість направлення подань без наведення в них конкретних фактів, які з високим ступенем очевидності підтверджують вчинення таких діянь саме цією особою *(Лінецький С.В., Крижанівський В.П. Коментар до Регламенту Верховної Ради України. Київ: Програма РАДА, 2016. С. 559)*.

Згідно з ч. 4 ст. 218 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, ***подання, що не відповідає вищенаведеним вимогам, Голова Верховної Ради України повертає відповідно Генеральному прокуророві України (в.о. Генерального прокурора)***, про що

повідомляє Верховну Раду на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради.

Голова Верховної Ради України пропонує народному депутату, щодо якого внесено подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт, подати протягом п'яти днів письмові пояснення комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, і доручає зазначеному комітету надати висновок щодо подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата згідно із законом (ст. 219 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Комітет, якому доручено надати висновок щодо питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт, відповідно до закону ***визначає достатність, законність і обґрунтованість подання, законність одержання доказів, зазначених у поданні, і встановлює наявність відповідних скарг***. Підготовку цього питання комітет здійснює у терміновому порядку, але в строк не більше як 20 днів. На засідання комітету запрошується особа, щодо якої внесено подання. Відсутність зазначеної запрошеної особи на засіданні відповідного комітету без поважних причин не є перешкодою для розгляду питання і прийняття рішення комітетом (ч. 1 ст. 220 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Комітет у разі необхідності може витребувати додаткові матеріали кримінального провадження, заслухати пояснення осіб за клопотанням особи, щодо якої внесено подання (ч. 3 ст. 220 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

У разі ***відсутності достатніх доказів щодо обґрунтування подання*** *Голова Верховної Ради України має право повернути його разом із вмотивованим висновком комітету відповідно Генеральному прокуророві України (в.о. Генерального прокурора) з пропозицією подати додаткові обґрунтування*. У такому випадку Комітет зупиняє перевірку, про що повідомляється Голова Верховної Ради України, який інформує про це Верховну Раду (ч. 4 ст. 220 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Комітет залишає подання без розгляду до дня надходження до комітету матеріалів, які ним вимагаються, або вмотивованої відповіді (ч. 5 ст. 220 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Відповідно до ст. 221 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, Верховна Рада України розглядає на пленарному засіданні внесене подання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата, у визначений нею день, але не пізніше семи днів з дня подання відповідного висновку комітетом (ч. 1). Розгляд питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт починається з інформації головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради України про подання, що надійшло, проведену роботу щодо підготовки висновку комітету, до предмета відання якого належить підготовка висновку щодо внесеного подання (ч. 2). Висновок комітету оголошує його голова або визначений комітетом представник комітету (ч. 5).

Головуючий на пленарному засіданні відповідно до подання ставить на голосування питання про надання згоди на: 1) притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата; 2) затримання народного депутата; 3) арешт народного депутата (п. 7).

Рішення про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт Верховна Рада приймає відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу, яке оформляється постановою Верховної Ради. Рішення Верховної Ради про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт не переглядаються, крім випадку виявлення обставин, що не були відомі Верховній Раді під час розгляду відповідного подання (п. 8).

Таким чином, можемо зробити висновок, що Генеральний прокурор (в.о. Генерального прокурора) у своєму поданні про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України повинен чітко зазначити, у вчиненні якого саме кримінального правопорушення підозрюється народний депутат України, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється народний депутат України, із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України, зміст підозри, належним чином обґрунтувати й довести факт вчинення народним депутатом України кримінального правопорушення, навести достатні докази, що підтверджують факти й обставини вчиненого народним депутатом України кримінального правопорушення.

Якщо за результатами перевірки Регламентним комітетом Верховної Ради України фактів та обставин, викладених у поданні про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, буде встановлено, що подання є недостатньо обґрунтованим чи вмотивованим, відповідні факти та обставини вчинення народним депутатом України кримінального правопорушення не будуть підтверджені достатніми доказами або ж буде встановлено, що дії народного депутата України містять ознаки іншого кримінального правопорушення чи підпадають під ознаки іншої частини статті Кримінального кодексу України, то у такому випадку народний депутат України не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за тією статтею чи частиною статті Кримінального кодексу України, що була вказана Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора) у поданні про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України. У цьому разі Голова Верховної Ради України має право повернути Генеральному прокурору (в.о. Генерального прокурора) відповідне подання і повідомити про це Верховну Раду України на найближчому пленарному засіданні.

У випадку надання згоди Верховної Ради України на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності йому може бути повідомлено про підозру лише у вчиненні тих кримінальних правопорушень, що були зазначені у поданні Генерального прокурора (в.о. Генерального прокурора) на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності.

2. Через який час після надання згоди Верховною Радою України на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата, повинно бути вручено письмове повідомлення про підозру народному депутату України?

Стаття 481 Кримінального процесуального кодексу України, яка регламентує особливості повідомлення про підозру окремим категорія осіб у кримінальному провадженні, передбачає, що письмове повідомлення про підозру здійснюється народному депутату України Генеральним прокурором або виконувачем обов'язків Генерального прокурора (п. 2 ч. 1).

Натомість, ані положення ст. 481, ані інших статей глави 37 чи глави 22 Кримінального процесуального кодексу України не визначають строк, протягом якого Генеральний прокурор (в. о. Генерального прокурора) повинен повідомити про підозру народному депутату України після надання згоди Верховною Радою України на притягнення його до кримінальної відповідальності.

У цьому випадку потрібно керуватися положеннями ч. 6 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України, відповідно до яких, у випадках, коли положення Кримінального процесуального кодексу України не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України.

Однією з таких засад кримінального провадження є ***розумність строків***, правове регулювання якої визначено ст. 28 Кримінального процесуального кодексу України. Так, відповідно до ч. 1 цієї статті під час кримінального провадження *кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки*. ***Розумними вважаються строки***, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. ***Розумні строки*** *не можуть перевищувати передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень*.

У цьому випадку слід враховувати те, що *обов'язковою передумовою вручення Генеральним прокурором (в. о. Генерального прокурора) повідомлення про підозру народному депутату України є отримання згоди Верховної Ради України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності*.

Відповідно до ст. 276 Кримінального процесуального кодексу України ***повідомлення про підозру обов'язково здійснюється*** у випадках:

1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення;

2) обрання до особи одного з передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України запобіжних заходів;

3) наявності ***достатніх доказів для підозри особи*** у вчиненні кримінального правопорушення.

Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України для вручення повідомлень (ч. 1 ст. 278 Кримінального процесуального кодексу України).

Згідно зі ст. 277 Кримінального процесуального кодексу України письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням із прокурором. Повідомлення має містити такі відомості: 1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; 2) анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру; 3) найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; 4) зміст підозри; 5) правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 6) ***стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру***; 7) права підозрюваного; 8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.

При цьому варто зазначити, що подання Генерального прокурора (в. о. Генерального прокурора) про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт

народного депутата повинно бути ***вмотивованим і достатнім, містити конкретні факти і докази, що підтверджують факт вчинення зазначеною в поданні особою суспільно небезпечного діяння***, визначеного Кримінальним кодексом України (ч. 3 ст. 218 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Комітет, якому доручено надати висновок щодо питання про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт, відповідно до закону визначає ***достатність, законність і обґрунтованість подання, законність одержання доказів***, зазначених у поданні, і встановлює наявність відповідних скарг (ч. 1 ст. 220 Регламенту Верховної ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

У разі відсутності ***достатніх доказів щодо обґрунтування подання*** Голова Верховної Ради України має право повернути його разом із вмотивованим висновком комітету відповідно Генеральному прокуророві України (в.о. Генерального прокурора) з пропозицією подати додаткові обґрунтування. У такому випадку комітет зупиняє перевірку, про що повідомляється Голова Верховної Ради України, який інформує про це Верховну Раду (ч. 4 ст. 220 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI).

Таким чином, можемо зробити висновок, що зміст подання Генерального прокурора (в.о. Генерального прокурора) про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України фактично є аналогічним змісту повідомлення про підозру народному депутату України. Подання Генерального прокурора (в.о. Генерального прокурора) про надання згоди на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, як і повідомлення про підозру народному депутату України, повинні обґрунтовуватися лише достатніми доказами, що свідчать й підтверджують факти та обставини вчинення народним депутатом України кримінального правопорушення. При цьому повідомлення про підозру народному депутату України повинно бути обґрунтовано такими ж достатніми доказами, як і подання Генерального прокурора про надання згоди на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності.

Враховуючи те, що письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором (ч. 1 ст. 278 Кримінального процесуального кодексу України), а у випадку затримання особи – не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання, а обов'язковою передумовою вручення Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора) повідомлення про підозру народному депутату України є отримання згоди Верховної Ради України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 482 Кримінального процесуального кодексу України), то можемо дійти висновку, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України, то Генеральний прокурор (в.о. Генерального прокурора) повинен негайно у цей же день не пізніше двадцяти чотирьох годин скласти та вручити народному депутату України повідомлення про підозру, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України для вручення повідомлень (направлення поштою, електронною поштою, факсимільним зв'язком тощо).

3. Які кримінально-процесуальні наслідки можуть настати, в разі неповідомлення про підозру у вчиненні злочину народному депутату України,

після надання згоди Верховною Радою України на притягнення його до кримінальної відповідальності?

Відповідаючи на зазначене запитання, потрібно виходити з того, що повідомлення про підозру народному депутату України – це процесуальне рішення Генерального прокурора (в. о. Генерального прокурора), яке ґрунтується на підставі достатніх доказів, отриманих під час здійснення досудового розслідування, та у якому формується твердження про причетність народного депутата України до вчинення відповідного кримінального правопорушення. Будь-яке процесуальне рішення, у тому числі й повідомлення про підозру народному депутату України, повинно бути законним, вмотивованим й обґрунтованим.

Як вже нами було зазначено вище, письмове повідомлення про підозру народному депутату України повинно бути здійснено у той же день, коли Верховною Радою України прийнято рішення про притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності.

Якщо ж Верховною Радою України прийнято рішення про притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, водночас Генеральним прокурором (в. о. Генерального прокурора) у той же день після спливу двадцяти чотирьох годин з моменту надання Верховною Радою України згоди на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності не було повідомлено народному депутату України про підозру чи не вжито всіх необхідних заходів для повідомлення про підозру у спосіб, передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України, то в такому випадку відповідне повідомлення про підозру народному депутату України є незаконним. Відповідно, народний депутат України не набуває процесуального статусу підозрюваного у кримінальному провадженні й залишається в статусі свідка.

У цьому разі народний депутат України має право оскаржити постанову Верховної Ради України про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України у порядку, передбаченому главою 6 Кодексу адміністративного судочинства України.

4. Чи можливо проводити будь-які процесуальні дії з народним депутатом України після надання дозволу Верховною Радою України на притягнення його до кримінальної відповідальності до моменту вручення йому повідомлення про підозру у процесуальному статусі свідка?

На підставі проведеного аналізу положень Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, інших законодавчих актів та Рішень Конституційного Суду України можемо зробити висновок, що народний депутат України може набути процесуального статусу підозрюваного у відповідному кримінальному провадженні виключно у разі настання двох таких послідовних умов (п. 1.3. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.1999 № 9-рп/99): 1) надання згоди Верховною Радою України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності; 2) письмове повідомлення про підозру народному депутату України Генеральним прокурором (в. о. Генерального прокурора) у встановлений строк, про що зазначалося у попередньому питанні. Після здійснення таких дій народний депутат України набуває процесуального статусу підозрюваного. Проте, зміна процесуального статусу не означає можливості застосування до народного депутата запобіжних заходів у вигляді затримання та тримання під вартою, оскільки навіть за таких умов продовжує діяти інший елемент депутатської недоторканості, що забороняє затримання та арешт народного депутата України без окремої згоди Верховної Ради України.

Варто зазначити, що неповідомлення народному депутату України про підоз-

ру, протягом відповідного строку після надання згоди Верховною Радою України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, є істотним порушенням права на захист підозрюваного, яке гарантоване ст. 63 Конституції України, ст. 20 Кримінального процесуального кодексу України та ст. 6 Конвенції «Про захист прав людини та основоположних свобод». У такому разі народний депутат України позбавлений ефективних можливостей на залучення захисника до кримінального провадження для забезпечення захисту його прав, свобод і законних інтересів.

При цьому, якщо відносно народного депутата України будуть проводитися будь-які процесуальні дії, які можуть здійснюватися лише щодо підозрюваного, то це може призвести до настання відповідних негативних правових наслідків, що будуть залежати від конкретних обставин кримінального провадження та незаконних дій, що були вчинені слідчим, прокурором або оперативними підрозділами відносно народного депутата України. У цілому такі негативні наслідки можна поділити на дві групи:

Для конкретного кримінального провадження – визнання процесуальних дій, що були проведені відносно народного депутата України, незаконними, а доказів, отриманих у результаті їх проведення, – недопустимими (ст. 87 КПК України).

2. Для осіб, які вчинили такі незаконні дій, – притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 351 (Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради), ст. 371 (Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою) Кримінального кодексу України.